

Академія педагогічних наук України
Державна науково-педагогічна бібліотека України

Ювіляри АПН України

Варзацька Лариса Олександрівна

До 65-річчя від дня народження

Каталог виставки

Випуск 5

Київ 2002

Укладач: Л.І. Ніколюк,
наук. співроб. ДНПБ України

Відповідальний за випуск:
Пономаренко Л.О.,
зав. відділом наук. бібліографії
ДНПБ України

Наукова та педагогічна діяльність Л. О. Варзацької

Даний каталог книжкової виставки є черговим випуском із циклу "Ювіляри АПН України", який готує Державна науково-педагогічна бібліотека України (ДНПБ України). Матеріали цього видання представляють наукову та педагогічну діяльність Варзацької Лариси Олександрівни, українського педагога-методиста, кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії навчання української мови Інституту педагогіки АПН України, яка 18 березня 2002 року відмічає свій 65-літній ювілей.

Народилася Лариса Олександрівна в с. Велика Бурімка Чорнобаївського р-ну Черкаської обл. в сім'ї педагогів. Учительська атмосфера сім'ї вирішила життєвий шлях Лариси Олександрівни стати педагогом, піти стежкою батьків. Вона вступає до Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка на філологічний факультет, українське відділення. В 1959 році Лариса Олександрівна закінчила його з відзнакою і набуває спеціальність філолога і вчителя української мови і літератури. Педагогічну діяльність розпочала учителем української мови і літератури в середній школі № 4 м. Ніжина Чернігівської обл. Десять років (1963–1973) працювала викладачем української мови та літератури в Хмельницькому педагогічному училищі. З 1973 до 1976 року - методист Центрального інституту удосконалення вчителів (м. Київ) та викладач дитячої літератури і виразного читання Київського державного інституту культури.

Наукову діяльність Л.О.Варзацька почала молодшим науковим працівником Науково-дослідного інституту педагогіки України (лабораторія початкової освіти). У 1982 році захистила кандидатську дисертацію "Использование связного текста в процессе изучения грамматических категорий и форм украинского языка в начальных классах".

Двадцять п'ять років наукової діяльності Л.О.Варзацька присвятила обґрунтуванню та конкретизації методичного підходу - вивчення української мови й мовлення у початкових класах розв'язанням мовленнєвих завдань. Багаторічна експериментальна робота з досліджуваної проблеми здійснювалася через організацію творчих груп вчителів Полтавської обл., с/ш № 4 м. Борисполя Київської обл. та Житомирську школу передового педагогічного досвіду (ППД). Ця форма співпраці вченого з учителями, методистами виявилася надзвичайно ефективною. Учасники творчих груп та школи ППД залучалися до активного наукового пошуку через різні форми співтворчості: як експериментатори підручників "Рідна мова й мовлення" для 1–4 кл. та методичного комплексу до них; як співавтори підручників та посібників.

Учителі творчих груп та Житомирської ППД приймали участь в обласних та Всеукраїнських конкурсах "Учитель року" і здобули перемогу (Н.М.Білокінь, Н.М.Дика, Л.В.Гук, С.Л.Барсук, Л.М.Шильцова, Т.Г.Рузинська, І.Д.Стратілат). Барсук С.Л. нагороджено орденом Президента України, Квітко Т.М. удостоєна звання "Заслуженого учителя України" та учителя-методиста. Здобули звання учителя-методиста: Н.М.Дика, Н.М.Білокінь, Л.В.Гук, Н.Л.Соловйова, З.І.Усенко.

Ларисою Олександрівною розроблені види мовних і мовленнєвих завдань, способи інтеграції видів діяльності, зміст навчальних предметів, прийоми управління сприйманням, уявою, мисленням, словесною творчістю в умовах диференційованого навчання. В навчально-методичних посібниках представлені інноваційні моделі особистісно-орієнтованого, розвивального навчання рідної мови й мовлення, розвитку словесної творчості учнів. Система інтегрованих уроків побудована на основі здобутих Ларисою Олександрівною

наукових даних про розвивальні можливості видів діяльності (навчальної, ігрової, спостереження за довкіллям, художньої). Програмується розгорнута картина навчально-виховного процесу, яка є для учнів основою самонавчання, саморозвитку, творчої активності. Л.О.Варзацька пропонує вчителю ключ до розв'язання складних і актуальних проблем навчання. Її посібники синтезують новації педагогічної науки, передового досвіду та авторські знахідки, сприяють розкриттю творчого потенціалу вчителя, виробленню власного педагогічного кредо.

Нині Лариса Олександрівна працює над темою "Теоретичні засади розвивального навчання рідної мови й мовлення в початкових класах".

Творчий науковий доробок Лариси Олександрівни Варзацької складає 112 праць. Це - численні підручники, навчальні і методичні посібники для вчителів, студентів педвузів та педучилищ, програми з української мови для початкової школи. Вона є автором багатьох публікацій в наукових збірниках, педагогічній пресі, зокрема - журналі "Початкова школа".

За організацію роботи по реалізації концепції рідної мови й мовлення в початковій школі, самовіддану працю та надання методичної допомоги у вихованні любові до рідного слова Л.О.Варзацька нагороджена похвальними грамотами, Знаком "Відмінник народної освіти".

Матеріали каталогу представляють ту частину наукового доробку Л.О.Варзацької, що є у фондах ДНПБ України та праці, надані вченим для організації виставки (13 із них подаровані бібліотеці). Література каталогу систематизована за розділами виставки, а в її межах - за алфавітом назв праць. Шифри, що передують бібліографічному опису документа, свідчать про його наявність у фондах бібліотеки. Це дає можливість, не звертаючись до каталогів, замовити літературу в читальних залах та по міжбібліотечному абонементу.

Каталог виставки адресований науковцям, учителям, студентам та учням шкіл.

Дисертація

Использование связного текста в процессе изучения грамматических категорий и форм украинского языка в начальных классах: Дис. ... канд. пед. наук. - К., 1982. - 172 с.

Автореф. дис.... канд. пед. наук. - К., 1982. - 24 с.

Підручники, навчальні посібники

Зошит для письма та розвитку мовлення для 1-го класу (добукварний період): Навч. посіб. /Уклад.: Л.О.Варзацька, В.Ф.Карпенко. - Експерим. вид. - К., 2001. - 43 с.

Методика викладання української мови: Навч. посіб. /Кол. авт.: Л.О.Варзацька та ін.; За ред. С.І.Дорошенка. - 2-е вид., перероб. і допов. - К.: Вища шк., 1992. - 398 с.

- 811.161.2 Рідна мова: Підруч. для 4 кл. чотириріч. і 3 кл. триріч. почат. шк.
Р 49 /Л.О.Варзацька, М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко,
Л.В.Скुरатівський; За ред. М.С.Вашуленка. - 5-е вид. - К.: Освіта,
1997. - 255 с.
- 4У(075) Рідна мова: Підруч. для 4 кл. чотириріч. і 3 кл. триріч. почат. шк.
Р 49 /Л.О.Варзацька, М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко,
Л.В.Скुरатівський; За ред. М.С.Вашуленка. - 3-є вид., перероб. - К.:
Освіта, 1993. - 255 с.
- Рідна мова й мовлення: Методика розвитку зв'язного мовлення молодших
школярів: Навч.-метод. посіб. для вчителів, студ., методистів
/Л.О.Варзацька, Л.М.Шевченко. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. -
203 с.
- 811.161.2 Рідна мова й мовлення: Підруч. для 1 кл. триріч. почат. шк.
В 18 /Л.О.Варзацька, Ж.Г.Голокозакова, Л.М.Паламар; За ред. П.П.Кононенко.
- К.: Бліц, 1996. - 383 с.
- 811.161.2 Рідна мова й мовлення: Підруч. для 1 кл. триріч. почат. шк.
В 18 /Л.О.Варзацька, Ж.Г.Голокозакова, Л.М.Паламар; За ред. П.П.Кононенко.
- К.: Бліц, 1995. - 384 с.
- Рідна мова й мовлення: Підруч. для 2 кл. /Л.О.Варзацька, Н.М.Дика,
Н.В.Паціра, Л.А.Свінкова; За ред. проф. П.П.Кононенко. - К.: Равлик,
1997. - 351 с.
- Рідна мова й мовлення: Підруч. для 3 кл. /Л.О.Варзацька, Н.М.Білокінь. -
Експерим. вид. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. - 299 с.
- Рідна мова й мовлення: Підруч. для 3(2) кл. /Л.О.Варзацька,
Н.М.Білокінь. - Миргород, 1998. - 381 с.
- 811.161,2 Рідна мова й мовлення: Підруч. для 4 кл. чотириріч. та 3 кл. триріч. почат.
Р 49 шк. /Л.О.Варзацька, Л.В.Гук, Г.Є.Зроль, Л.М.Шильцова. - Експерим. вид.
- К.: Діловий контакт, 1999. - 340 с.
- 4 У(075) Українська мова: Проб. підруч. для 3 кл. дослід. шк. /Л.О.Варзацька,
У 45 М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко, Л.В.Скुरатівський. - К.: Рад. шк.,
1984. - 184 с.

- 4 У(075) Українська мова: Підруч. для 4 кл. чотириріч. та 3 кл. триріч. почат. шк. /Л.О.Варзацька, О.І.Мельничайко, Л.В.Скуратівський; За ред. М.С.Вашуленка. - 2-е вид. - К.: Рад. шк., 1991. - 255 с.
У 45
- 4 У(075) Українська мова: Підруч. для 4 кл. чотириріч. почат. шк. /Л.О.Варзацька, О.І.Мельничайко та ін.; За ред. М.С.Вашуленка. - К.: Рад. шк., 1989. - 254 с.
У 45
- 4 У(075) Українська мова: Підруч. для 4 кл. слабозорих /Л.О.Варзацька, М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко, Л.В.Скуратівський; За ред. М.С.Вашуленка. - К.: Рад. шк., 1990. - 334 с.
У 45

Методичні посібники, рекомендації. Програми

- П4 (077) Азбука мовлення: К-т картин для 2 кл. /Упоряд. Л.О.Варзацька. - К.: Мистецтво, 1986.
А 35
- П4 (077) Азбука мовлення: К-т картин для 3 кл. /Упоряд. Л.О.Варзацька. - К.: Мистецтво, 1988.
А 35
- 372.881 Інтегровані уроки рідної мови і мовлення в перших класах загальноосвітніх шкіл: Метод. посіб. - К.: Юніверс, 2000. - 143 с.
В 18
- Календарне планування уроків рідної мови й мовлення для 2-4 класів чотирирічної початкової школи на 2001/2002 навчальний рік /Л.О.Варзацька, В.Ф.Карпенко, Л.В.Гранкіна. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. - 88 с.
- 74.268.1Укр Комплексні вправи з рідної мови й мовлення для тематичних самостійних і контрольних робіт у 2(1) класі початкової школи: Посіб. для вчителя /С.Г.Заєць, Л.О.Варзацька, О.В.Ночвінова. - К.: ВУС-Актуальна освіта, 1999. - 104 с.
З 16
- П 4(077) Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів: Посіб. для вчителів, студ. пед. ін-тів та учнів пед. уч-щ /Л.Варзацька, Л.Шевченко. - Житомир, 1995. - 127 с.
В 18
- П 4(077) Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів: Метод. рек. для студ. пед. ін-тів та учнів пед. уч-щ: У 2 ч. /Л.О.Варзацька, Л.М.Шевченко. - К.: РУМК, 1992. - Ч.1. - 162 с.; Ч.2. - 113 с.
М 54

Навчання мови й мовлення на основі тексту: Метод. посіб. - Кам'янець-

Подільський: Абетка, 2001. - 112 с.

П 4/077У Навчання мови та мовлення на основі тексту: Посіб. для вчителів. - К.: Рад. шк, 1986. - 105 с.

В 18

Організація інтегрованого уроку мови й мовлення у початкових класах: На допомогу вчителю почат. шк. /Л.О.Варзацька, Г.Г.Бовсунівська, А.А.Федорчук, Г.Т.Церковна. - Т.: Мальва-ОСО, 2000. - 104 с.

Програма з української мови для педагогічних училищ /Кол. авт.: Л.Варзацька та ін. - К.: Рад. шк., 1989.

Програма з української мови для 1-4 класів /Кол. авт.: Л.Варзацька та ін. - К.: Рад. шк., 1989.

372.881 Рідна мова в 4 класі чотирирічної і 3 класі трирічної початкової школи: Посіб. для вчителя /Л.О.Варзацька, М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко, Л.В.Скуратівський. - К.: Освіта, 1997. - 125 с.

Р 49

Рідна мова й мовлення: Інтегр. уроки для 2 кл. серед. загальноосвіт. шк.: Метод, посіб. - К.: Літера ЛТД, 2001. - 128 с.

Рідна мова й мовлення: Інтегр. уроки для 3(2) кл. серед. загальноосвіт. шк.: Метод, посіб. - К.: Літера ЛТД, 2001. - 144 с.

Рідна мова й мовлення: Інтегр. уроки зв'яз. мовлення у 4(3) кл. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. - 182 с.

Рідна мова й мовлення: Розвивальне навчання в почат. класах: Метод. посіб. для вчителів, студ., методистів. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. - 226 с.

Рідна мова й мовлення: Темат. самот. й контрол. роботи на матеріалі комплекс. вправ: Посіб. для 3 кл. чотириріч. почат. шк. /Л.О.Варзацька, С.Л.Барсук, О.В.Барановська, Г.Т.Церковна. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. - 108 с.

Таблиці з розвитку мовлення для 2 класу.: Метод. поради. - К.: Рад. шк., 1987.

Українська мова //Програми середньої загальноосвітньої школи (1-4

класи) /М.С.Вашуленко, Л.О.Варзацька. - К.: Рад. шк., 1986.

- П 4(077) Українська мова в 4 класі чотирирічної початкової школи: Посіб. для
вчителя /Л.О.Варзацька, М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко,
У 45 Л.В.Скуратівський. - К.: Рад. шк., 1989. - 159 с.

Статті в наукових збірниках, журналах та газетах

Активізація мовленнєвої діяльності учнів //Почат. шк. - 1991. - № 2. -
С.23-28.

Взаємопов'язане навчання мови і мовлення //Почат. шк. - 1990. - №4. -
С.23-28.

Види вправ для формування опорних умінь //Почат. шк. - 1985. - №7. -
С.48-54.

Використання зв'язного тексту в процесі вивчення граматичного матеріалу
//Почат. шк. - 1980. - №3. - С.41-48.

- 371 Використання зв'язного тексту як різновид методу укрупнення
дидактичних одиниць //Педагогіка: Республік. наук.-метод. зб. - К., 1983.
П 24 - Вип. 22. - С.68-76.

Героїко-патріотична тема в дитячій літературі //Почат. шк. - 1976. - №2. -
С.36-41.

Гра як засіб пізнання: З досвіду роботи вчителя почат. кл. Маловисків.
СШ № 3 Кіровоград. обл. Л.М.Шевченко //Почат. шк. - 1988. - №12. - С.34-
35.

Єдині вимоги до усного і писемного мовлення, письмових робіт і
перевірки зошитів: Метод. лист /Кол. авт.: Л.О.Варзацька та ін. //Почат.
шк. - 1987. - №11. - С.30-34.

Зв'язний текст як основа евристичної бесіди //Методика викладання
української мови і літератури: Республік. наук.-метод. зб. - К., 1985. - Вип.
10. - С.86-93; Почат. шк. - 1981. - №11. - С.36-43.

373 Т 33 Інтегровані уроки як засіб розумового та мовленнєвого розвитку учнів //Теорія і практика діяльності загальноосвітніх закладів нового типу в Україні: Наук.-метод. посіб. /За ред. В.Ф.Паламарчук. - К.; Кіровоград, 2000. - С.112-131.

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок учнів /Кол. авт.: Л.О.Варзацька та ін. //Почат. шк. - 1983. - №6. - С.64-70.

Міцність знань - найважливіша проблема початкового навчання /Кол. авт.: Л.О.Варзацька та ін. //Почат. шк. - 1979. - №8. - С.11-22.

ПЗ71 П 24 Навчання рідної мови на основі організованої мовленнєвої діяльності молодших школярів //Педагогічна наука - перебудові школи: Матеріали наук. конф. НДІ педагогіки Української РСР. - К., 1990. - С.155-157.

Наслідки вивчення стану навчально-виховного процесу в 4-річній початковій школі /Кол. авт.: Л.О.Варзацька та ін. //Почат. шк. - 1990. - №8. - С.9-24.

Підготовчі вправи з розвитку зв'язного мовлення //Почат. шк. - 1981. - №1. - С.41-49.

Підсумковий урок з української мови у 3 класі з теми "Дієслово" /Л.О.Варзацька та ін. //Почат. шк. - 1979. - №4. - С.76-79.

Поглиблення граматичних знань під час побудови зв'язних висловлювань //Почат. шк. - 1986. - №3. - С.13-18.

Прийоми активізації пізнавальної діяльності /Л.О.Варзацька, Г.А.Ярош, К.Ф.Гончаренко //Почат. шк. - 1985. - №5. - С.64-67.

Проблема під кутом зору науки: Система комплекс. вправ як модель особистісно-оріент. розвив. навчання //Завуч. - 2000. - №15. - С.2-3.

Пробудити радість пізнання: З досвіду роботи вчителя почат. кл. Радин. СШ. Поліс. р-ну Київ. обл. Г.С.Демченко //Почат. шк. - 1989. - №7. - С.41-49.

Рівень і якість знань, умінь та навичок учнів 1-3 класів: (1979-1980 н.р.) /Л.Варзацька, М.Вашуленко //Почат. шк. - 1980. - №8. - С.6-15.

Розвиток сприймання, уяви, мислення - основа словесної творчості //Почат. шк. - 1995. - №2. - С.8-11.

Сторінки альтернативного підручника "Рідна мова й мовлення": [2 кл. чотириріч. почат. шк.] /Л.О.Варзацька, Н.М.Дика //Почат. шк. - №8. -

С.14-17; № 10/11. - С.9-13.

Творити радість, добро //Почат. шк. - 1993. - №2. - С.9-12.

Типи інтегрованих уроків мови та мовлення: [З досвіду роботи творч. групи вчителів Житомир. обл.] //Л.Варзацька, А.Чикваная, Т.Ракович, С.Барсук //Почат. шк. - 1996. - №6. - С.13-16.

У пошуках концепції початкового курсу рідної мови //Почат. шк. -1990. - №9. - С.12-15.

Уроки мислення серед природи //Л.О.Варзацька, Л.М.Шевченко //Почат. шк. - 1991. - №5. - С.11-25; №6. - С.29-46.

Формування в учнів уміння аналізувати зв'язки слів у реченні //Почат. шк. - 1980. - №10. - С.34-40.

Школа сприймання, уяви, мислення. Якою вона має бути?: Побудова усних імпровіз. казок "Що мені розповіла краплинка роси?" //Почат освіта. - 2001. - №3. - С.2.

Я вчу абетку. Я вчуся читати. Я читаю: [Рец. на навч. посіб. з навчання грамоти в сім'ї Л.Голоти, В.Карпенко] //Почат освіта. - 2001. - №43. - С.11.